

Sygn. akt I C 1093/13

Dnia 18 września 2014 roku

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu Wydział I Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Paweł Poręba

Protokolant: Katarzyna Gołyźniak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 11 września 2014r. w N.

sprawy z powództwa C. P.

przeciwko (...) Spółka Akcyjna V. (...) w W.

o zapłatę

oraz

sprawy z powództwa A. P.

przeciwko (...) Spółka Akcyjna V. (...) w W.

o zapłatę

I. zasądza od strony pozwanej (...) Spółka Akcyjna V. (...) w W. na rzecz powoda C. P. kwotę 70 000 zł (siedemdziesiąt tysięcy złotych) tytułem zadośćuczynienia wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 04 stycznia 2013 roku od dnia zapłaty,

II. zasądza od strony pozwanej (...) Spółka Akcyjna V. (...) w W. na rzecz powoda C. P. kwotę 30 000 zł (trzydzieści tysięcy złotych) tytułem odszkodowania wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 04 stycznia 2013 roku od dnia zapłaty,

III. zasądza od strony pozwanej (...) Spółka Akcyjna V. (...) w W. na rzecz powoda C. P. kwotę 1 190 zł (jeden tysiąc sto dziewięćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów pogrzebu wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 04 stycznia 2013 roku od dnia zapłaty,

IV. w pozostałym zakresie powództwo C. P. oddala,

V. koszty procesu między stronami w sprawie z powództwa C. P. wzajemnie znosi,

VI. nakazuje ściągnąć od strony pozwanej (...) Spółka Akcyjna V. (...) w W. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Nowym Sączu kwotę 5060 zł (pięć tysięcy sześćdziesiąt złotych) tytułem części opłaty od uwzględnionego powództwa C. P., od uiszczenia której powód był zwolniony,

VII. w pozostałym zakresie nieuiszczonymi kosztami sądowymi w sprawie z powództwa C. P. obciąża Skarb Państwa,

VIII. zasądza od strony pozwanej (...) Spółka Akcyjna V. (...) w W. na rzecz powódki A. P. kwotę 70 000 zł (siedemdziesiąt tysięcy złotych) tytułem zadośćuczynienia wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 04 stycznia 2013 roku do dnia zapłaty

IX. zasądza od strony pozwanej (...) Spółka Akcyjna V. (...) w W. na rzecz powódki A. P. kwotę 10 000 zł (dziesięć tysięcy złotych) tytułem odszkodowania wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 04 stycznia 2013 roku do dnia zapłaty,

X. zasądza od strony pozwanej (...) Spółka Akcyjna V. (...) w W. na rzecz powódki A. P. kwotę 1 200 zł (jeden tysiąc dwieście złotych) tytułem kosztów pochówku zmarłego wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 04 stycznia 2013 roku do dnia zapłaty,

XI. w pozostałym zakresie powództwo A. P. oddala,

XII. koszty procesu między stronami w sprawie z powództwa A. P. wzajemnie znosi,

XIII. nakazuje ściągnąć od strony pozwanej (...) Spółka Akcyjna V. (...) w W. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Nowym Sączu kwotę 4060 zł (cztery tysiące sześćdziesiąt złotych) tytułem części opłaty od uwzględnionego powództwa A. P., od uiszczenia której powódka była zwolniona,

XIV. w pozostałym zakresie nieuiszczonymi kosztami sądowymi w sprawie z powództwa A. P. obciąża Skarb Państwa.

sygn. akt I C 1093/13

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Okręgowego w Nowym Sączu

z dnia 18 września 2014 roku

Powód C. P. w pozwie zarejestrowanym pod sygn. akt I C 1093/13 domagał się (k. 1-9) zasądzenia na jego rzecz od (...) S.A. V. (...) w W. zadośćuczynienia w kwocie 140 000 zł, odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej w kwocie 40 000 zł, zwrotu kosztów pogrzebu w kwocie 7 890 zł - wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 04 stycznia 2013 roku (dzień po częściowym uwzględnieniu roszczenia przez stronę pozwaną w postępowaniu likwidacyjnym).

Powódka A. P. w pozwie zarejestrowanym pod sygn. akt I C 1094/13 domagała się (k. 1-9) zasądzenia na jej rzecz od (...) S.A. V. (...) w W. zadośćuczynienia w kwocie 140 000 zł, odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej w kwocie 40 000 zł, zwrotu kosztów pogrzebu w kwocie 3 70 zł - wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 04 stycznia 2013 roku (dzień po częściowym uwzględnieniu roszczenia przez stronę pozwaną w postępowaniu likwidacyjnym).

Sprawa I C 1094/13 została następnie połączona (k. 76 w sprawie I C 1094/13) na zasadzie art. 219 k.p.c. do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia pod sygn. akt I C 1093/13.

Roszczenia powodów C. P. i A. P. wywiedzione zostały ze zdarzenia z dnia 08 września 2012 roku, kiedy to ich syn, 21-letni wówczas M. P., podróżując jako pasażer samochodem marki H. (...) nr rej. (...), zginął na skutek zdarzenia drogowego spowodowanego przez kierującego tym pojazdem R. W. (1).

Samochód, którym podróżował zmarły syn powodów posiadał wykupione ubezpieczenie OC w pozwanym towarzystwie ubezpieczeń.

Strona pozwana w postępowaniu likwidacyjnym wypłaciła powodowi C. P. kwotę 10 000 zł tytułem zadośćuczynienia, kwotę 10 000 zł tytułem odszkodowania oraz kwotę 12 180 zł tytułem zwrotu kosztów pogrzebu.

Powódce A. P. ubezpieczyciel wypłacił kwotę 10 000 zł tytułem zadośćuczynienia oraz kwotę 10 000 zł tytułem odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej.

Powodowie C. P. i A. P. w złożonych pozwach twierdzili, że przyznane kwoty nie zaspokajają ich roszczeń i domagali się dalszych kwot tytułem zadośćuczynienia po śmierci syna, która wywołała u nich traumę i odebrała chęć do dalszego życia.

Odszkodowanie za pogorszenie sytuacji życiowej zostało przez powodów oszacowane przy przyjęciu, że zmarły pomógłby rodzicom jeszcze przez 30 lat w zakresie średnio 3 godzin dziennie, co daje około 32 850 przepracowanych godzin i pracę o wartości 328 500 zł (przyjmując wartość 1 godziny pracy jako 10 zł).

Powodowie wskazali przy tym na wielopłaszczyznowe pogorszenie się ich sytuacji życiowej w związku ze śmiercią syna.

Twierdzili, że nie są już młodzi i pozostali samotnie na blisko 3-hektarowym gospodarstwie, w sytuacji, gdy zmarły syn był planowany na naturalnego ich następcę.

Zdaniem powodów dodatkowo doznali oni ograniczenia aktywności życiowej spowodowanego traumą psychiczną i koniecznością kontynuowania leczenia psychiatrycznego. Pogorszenie się warunków życia znajduje także wyraz w zmniejszeniu przychodów i zwiększeniu wydatków. A. P. będzie bowiem musiała ograniczyć swoją działalność handlową, aby odciążyć męża w pracy na gospodarstwie; bardzo możliwe również, że małżonkowie będą musieli zupełnie zrezygnować z jednej z tych działalności.

W ocenie powodów kwoty po 40 000 zł winny zrekompensować stratę majątkową wynikłą ze śmierci syna.

Powodowie podnieśli także, iż w związku z organizacją pochówku syna i uroczystości pogrzebowej ponieśli wydatki w łącznej kwocie 23 660 zł, z czego ubezpieczyciel nie uwzględnił kwoty 11 480 zł.

Ich zdaniem strona pozwana uznała rachunki za zakup trumny i obsługę pogrzebu 1 100 zł, wykonanie piwnicy na cmentarzu 1 800 zł, zakup wieńca 280 zł, wystawienie nagrobka do 8 000 zł, podczas gdy faktura opiewała na 13 200 zł.

Powód C. P. tytułem zwrotu kosztów pogrzebu jeszcze nie pokrytych domagał się 5 690 zł, w tym 5 200 zł jako reszta wydatku na nagrobek, koszt odzieży 490 zł (100 koszula, 120zł sweter, 250zł kurtka).

Powódka A. P. domagała się kwoty 1 490 zł (żakiet 400 zł, bluzka 80 zł, chusteczka 80 zł, buty zimowe 350 płaszcz 380 zł, kurtka 200 zł).

Ponadto powodowie twierdzili, iż ponieśli wspólnie wydatki na: księdza 1 000 zł, organistę 200 zł, kościelnego 200 zł, grabarza 200 zł, wykup miejsca na cmentarzu 300 zł, zakup odzieży dla córki K. 1 020 zł – łącznie 4 220 zł, żądając zwrotu po połowie tej kwoty dla każdego z powodów tj. po 2 210 zł.

Po uwzględnieniu tych wydatków powód C. P. domagał się z tytułu zwrotu kosztów pogrzebu kwoty 7 890 zł, a powódka A. P. domagała się kwoty 3 700 zł.

Odsetki od powyższych roszczeń powodowie policzyli od dnia 04 stycznia 2013 roku, jako od dnia następnego po wydaniu przez stronę pozwaną decyzji, w której roszczenie zostało w części uwzględnione.

Strona pozwana (...) Spółka Akcyjna V. (...) w W. w odpowiedzi na pozwy (k. 94-99, k. 117-122) wniosła o oddalenie obu powództw oraz zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania.

W ocenie strony pozwanej szkoda powodów została w pełni zaspokojona poprzez świadczenia wypłacone w postępowaniu likwidacyjnym. Roszczenia zgłoszone przez powodów opiewają na kwoty zdecydowanie zawyżone i z tego powodu niezasługujące na uwzględnienie.

Przed Sądem strony mimo deklaracji (k. 115 od 01:31:52 oraz k. 186/2 od 00:08:48) nie zawarły ugody.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powodowie A. P. i C. P. w 2012 roku zamieszkiwali w R. wraz z dwójką pełnoletnich dzieci: synem M. P. w wieku 21 lat oraz córką K. P. w wieku 24 lat.

Powód C. P. w 2012 roku prowadził nadal rolno-hodowlane gospodarstwo rolne o obszarze około 3,5 ha. Na gospodarstwie tym C. P. hodował byki. W ciągu roku był w stanie sprzedać około 3 byków za kwotę około 10 000 zł. Kupował też do chowu średnio dwa cielęta za 2 000 zł. Średni dochód z gospodarstwa rocznie wynosił około 8 000 zł.

Powód C. P. prowadząc gospodarstwo był na rencie w związku ze schorzeniem kręgosłupa, nie pracował zawodowo. W pracy na roli, w cięższych robotach polowych i pracy na maszynach pomagał mu syn M. P..

Powód C. P. pomagał też żonie - powódce A. P., która prowadziła własną działalność gospodarczą w formie sklepu ogólnospżywczego w budynku obok domu mieszkalnego w R. nr 84.

Zazwyczaj powód C. P. jeździł po towar do hurtowni. Kiedy był zajęty, wyręczał go w tym syn M. P..

Powódka A. P. sama prowadziła sklep, okazjonalnie pomagały jej dzieci. Średnioroczny dochód ze sklepu wynosił około 20 000 zł.

Córka powodów K. P. w 2012 roku studiowała na Uniwersytecie Ekonomicznym w K.. Dojeżdżała na studia, a mieszkała w domu rodzinnym.

Syn powodów M. P. w roku szkolnym 2009/2010 ukończył trzyletnią zasadniczą szkołę budowlaną w zawodzie murarza. Następnie podejmował prace dorywcze w wyuczonym zawodzie i pasjonował się motoryzacją. W szkole nie osiągał wysokich not, lecz był lubiany i pomocny dla rodziny i otoczenia.

Powodowie ustalili z dziećmi, że córka będzie mieszkała w K., tam miała znaleźć pracę i tam się osiedlić.

Syn powodów M. P. miał zaś zostać na ojcowiznie i mieszkać w domu rodzinnym.

M. P. planował postawienie własnego warsztatu samochodowego. M. P. w 2012 roku miał narzeczoną i w najbliższych latach zamierzał założyć rodzinę. Jego przyszła żona miała pomóc teściowej, tj. powódce A. P. prowadzić sklep, a on miał zarabiać w założonym przez siebie warsztacie samochodowym.

Dowód: (zeznania świadka K. P. od 00:20:59 k.115, zeznania powoda C. P. od 00:53:06 k.115, zeznania powódki A. P. od 01:15:07 k.115; świadectwo ukończenia szkoły zawodowej, k. 45; dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe, k. 46-47)

W dniu 08 września 2012 roku w godzinach nocnych M. P. oczekiwał na powrót dziewczyny pod jej domem.

Wraz z kolegami R. W. (1) i M. W. postanowił przejechać się na stację paliw by zatankować paliwo do samochodu marki H. (...) nr rej. (...).

W drodze powrotnej w miejscowości Ł. na drodze wojewódzkiej (...) R. W. (2) kierujący samochodem marki H. (...) zjechał na przeciwległy pas ruchu i doprowadził do zderzenia z prawidłowo poruszającym się samochodem marki S. (...) nr rej. (...).

W wyniku zderzenia, M. P. podróżujący jako pasażer samochodu marki H. (...) poniósł śmierć na miejscu.

Ponieważ sprawca wypadku, tj. R. W. (2) zmarł, postępowanie karne zostało umorzone.

(bezsporne)

Dowód: (postanowienie o umorzeniu śledztwa z 22 października 2012 roku, k. 13-15; postanowienie z 07 marca 2013 roku, k. 16-17; opinia k.19-20; akt zgonu M. P. nr (...), k. 21)

Powodowie o wypadku syna M. P. dowiedzieli się w godzinach nocnych około 2-3 w nocy. Wiadomość o śmierci syna była dla nich szokiem i ciosem.

Po uświadomieniu sobie śmierci syna powodowie pograżyli się w żałobie. Nie byli zdolni do jakiegokolwiek aktywności życiowej.

Wszelkie sprawy urzędowe związane z pochówkiem, pogrzebem załatwiała siostra powódki K. C. oraz córka powodów K. P..

Kiedy powódka A. P. czuła się lepiej jeździła z nimi samochodem.

Powód C. P. nie był w stanie podjąć jakiegokolwiek aktywności. Miał myśli samobójcze.

Siostra powódki K. C. przez okres około 2 tygodni mieszkała w R., by pomóc siostrzenicy zająć się rodzicami.

Szczególne obawy powódka A. P. i córka K. P. miały w związku z zachowaniem powoda C. P., który powtarzał, że życie dla niego straciło sens, groził samobójstwem. Kobiety chodziły za nim i pilnowały go.

Pomimo przyjmowania leków uspokajających stan psychiczny powodów był bardzo zły.

Dowód: (zeznania świadka K. P. od 00:20:59 k.115, zeznania świadka K. C. od 00:12:31 k.186/2; zeznania powoda C. P. od 00:53:06 k.115, zeznania powódki A. P. od 01:15:07 k.115).

W związku z nagłą tragedią powodowie musieli zorganizować pochówek, zakupić miejsce na cmentarzu, opłacić obsługę pogrzebu, zakupić odzież funeralną, urządzić stypę dla gości, postawić nagrobek.

Miejsce na cmentarzu, na którym został pochowany M. P. oraz nagrobek zostały zakupione dla trzech osób.

Powodowie zaplanowali, że będą pochowani w tym samym grobie co ich syn M. P..

Dowód: (zeznania świadka K. P. od 00:20:59 k.115, zeznania świadka K. C. od 00:12:31 k.186/2; zeznania powoda C. P. od 00:38:01 k.187).

Obecnie stan psychiczny powodów po śmierci syna nie uległ znacznej poprawie.

Od czasu śmierci syna powodowie leczą się psychiatrycznie.

Uczęszczają na konsultacje co około 2 tygodnie, koszt jednej wizyty za dwie osoby to 80 zł. Zażywają 3 razy dziennie leki uspokajające przepisane przez psychiatrę.

Powód C. P. bierze podwójną dawkę leku bez kontroli lekarza bo jest przekonany, że bez tego nie może funkcjonować.

C. P. nie jest w stanie pracować na gospodarstwie, ponieważ zażywa leki, a dodatkowo sprzęty rolnicze i prace polowe przypominają mu zmarłego syna. W rezultacie C. P. sprzedał posiadane bydło, poza jedną jałówką. Samochód prowadzi sporadycznie.

Powódka A. P. nie prowadzi już osobiście sklepu, zajmuje się tym córka K. P., która zatrudnia pracownika do obsługi. Towar przywozi hurtownia.

Powódka A. P. jest na zwolnieniu lekarskim w związku z leczeniem psychiatrycznym po śmierci syna.

Powodowie codziennie odwiedzają cmentarz trzy razy dziennie. Modlą się. Bardzo rzadko oglądają telewizję, słuchają radia. Wycofali się z aktywności życiowej.

Dowód: (zeznania świadka K. P. od 00:20:59 k.115, zeznania świadka K. C. od 00:12:31 k.186/2; zeznania świadka P. Ł. od 00:29:49 k.187, zeznania powoda C. P. od 00:53:06 k.115, zeznania powódki A. P. od 01:15:07 k.115; zaświadczenia lekarskie, k. 48-49).

U powodów wystąpiły konsekwencje charakterystyczne dla stanu po przeżytej traumie psychicznej (stan postraumatyczny). W konsekwencji nadal przeżywanej straty i żałoby wycofali się oni z relacji z otoczeniem, zredukowali kontakty z osobami, z którymi wcześniej je utrzymywali, żyją w izolacji społecznej.

Doznany uraz ma wpływ na codzienne funkcjonowanie pod postacią zaburzeń snu, myśli rezygnacyjnych, spadku zainteresowań i aktywności życiowej.

Powodowie przez krótki czas byli pod opieką psychologa, ale nadal wymagają oddziaływań terapeutycznych.

Powódka A. P. nadal koncentruje się na myślach i wspomnieniach związanych ze śmiercią syna. Nie potrafi zakończyć procesu żałoby, jest depresyjna i pesymistyczna w ocenie przyszłości. Przeżycia te w znacznym stopniu dezorganizują jej obecne codzienne funkcjonowania, a także funkcjonowanie zawodowe i społeczne. Śmierć syna wywołała u powódki A. P. przedłużoną reakcję depresyjną.

A. P. nadal nie zakończyła etapu żałoby, przeżywa bunt, złość, izoluje się od środowiska. Utraciła dawną aktywność i zainteresowania. Nadal wymaga leczenia psychiatrycznego oraz objęcia opieką psychologiczną.

W chwili obecnej nie jest zdolna do pracy i trudno ocenić rokowanie. Istnieje szansa, że intensywniejsze leczenie psychiatryczne w połączeniu z terapią psychologiczną poprawiłyby stan zdrowia powódki.

Powód C. P. ujawnia utratę zainteresowań, rezygnację z udziału w istotnych uprzednio dla niego zdarzeniach, apatię, pesymistyczną ocenę przyszłości. Przeżycia te w znacznym stopniu dezorganizują jego obecne codzienne funkcjonowania, a także funkcjonowanie zawodowe i społeczne. Śmierć syna wywołała u niego depresję reaktywną.

Zachodziła i nadal zachodzi potrzeba leczenia psychiatrycznego powoda C. P..

Jego stan zdrowia nie uległ poprawie, być może z powodu zbyt mało intensywnej farmakoterapii i braku wsparcia psychologicznego.

Powód C. P. już przed śmiercią syna był częściowo niezdolny do pracy, ale obecnie jego stan zdrowia pogorszył się i stał się on całkowicie niezdolny do pracy.

Być może leczenie pozwoli na uzyskanie pewnej poprawy stanu zdrowia powoda C. P.. Dotychczas stosowany lek „doxepin” miał słabe działanie przeciwdepresyjne. Włączona została obecnie „promazyna”, która także bardziej wycisza niż poprawia nastrój, a powód ma wyraźne objawy depresji reaktywnej i wymaga leczenia farmakologicznego.

Dowód: (opinia psychologiczno-psychiatryczna powódki A. P. z 13 czerwca 2014 roku, k.151-154, opinia psychologiczno-psychiatryczna powoda C. P. z 13 czerwca 2014 roku, k.155-158).

Powodowie pismem z dnia 27 listopada 2012 roku zgłosili do strony pozwanej roszczenie o zapłatę zadośćuczynienia, odszkodowania oraz o zwrot kosztów pogrzebu.

W toku postępowania likwidacyjnego strona pozwana co do zasady przyjęła swoją odpowiedzialność za skutki zdarzenia z dnia 8 września 2012 roku i na podstawie decyzji z dnia 03 stycznia 2013 roku wypłaciła na rzecz powodów C. P. i A. P. kwoty po 10 000 zł tytułem zadośćuczynienia na zasadzie art. 446 § 4 k.c. i po 10 000 zł tytułem odszkodowania oraz kwotę 12 180 złotych tytułem zwrotu kosztów pogrzebu.

Na uznane przez stronę pozwaną koszty pogrzebu złożyły się kwoty: 1 800 zł z faktury (...) (wykonanie piwnicy grobowej), 280 zł z faktury (...) (wieńce), 1 100 zł z rachunku nr (...) (trumna, obsługa pogrzebu), 1 000 złotych jako ryczałt za koszty stypy i 8 000 złotych jako częściowy koszt nagrobka z faktury (...).

Strona pozwana nie uznała w tym zakresie całości żądania tj. kwoty 13 200 zł gdyż pomnik został wystawiony na trzy osoby, w związku z czym strona pozwana przyjęła średni koszt budowy pomnika dla jednej osoby.

Powodowie z decyzją tą się nie zgadzali i złożyli odwołanie.

Dowód: (wniosek powodów pismo z 27 listopada 2012 roku, k. 22-30; pismo strony pozwanej z dnia 03 stycznia 2013 roku, k. 42-43; pismo powodów z 17 stycznia 2013 roku, k. 32-35; pismo powodów z 11 marca 2013 roku, k. 36-37, pismo powodów z 17 kwietnia 2013 roku k. 38-41, faktura (...), k. 51;

Akta szkody - rachunek nr (...), faktura (...), faktura (...).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dołączonych do akt dokumentów, których wiarygodność i autentyczność nie zostały przez strony podważone, nie wzbudziły także zastrzeżeń sądu, zeznań świadków, stron oraz opinii biegłych psychiatry i psychologa.

Pisemne opinie psychologiczno-psychiatryczne powodów z dnia 13 czerwca 2014 roku opracowane przez biegłego psychiatrę G. Z. i psycholog M. Ś. (k.151-154 i k. 155-158) są rzetelne i kompletne.

Opinie te nie zostały przez strony zakwestionowane.

Przeprowadzenia dowodu z opinii psychologa i psychiatry domagali się powodowie (k. 2 i k. 115) a strona pozwana dowodowi temu się nie sprzeciwiała.

Opinii wydane zostały przez biegłych po indywidualnych badaniach psychologicznych i psychiatrycznych każdego z powodów.

Fachowość opinii biegłych nie budzi żadnych wątpliwości.

Na podstawie wskazanych opinii Sąd ustalił stan psychiczny powodów związany ze śmiercią ich syna oraz wpływ tego wydarzenia na ich dalsze życie.

Powódka A. P. w toku wywiadu podawała (k. 152), iż „teraz muszę być co dzień na cmentarzu ... bo jak sobie z nim nie pogadam to słabnę” oraz że „jak młodych widzę to mi się słabo robi, najlepiej zamknąć się w domu”. Powódka nie chce także nigdzie wyjeżdżać gdyż całą swoją aktywność uzależnia od wizyt na cmentarzu.

Z kolei powód C. P. podawał (k.156), że „od półtora roku jeszcze ja na traktor nie siadł bo wszystko my razem robili”.

Emocje towarzyszące powodom przy tych wspomnieniach zarówno podczas opiniowania przez biegłych jak i podczas rozpraw wskazują, iż negatywne, traumatyczne przeżycia związane ze śmiercią syna M. P. mają nadal ogromny wpływ na ich obecne życie.

W ocenie Sądu te okoliczności znajdują również wyraz we wnioskach opinii biegłych.

We wnioskach tych biegłe wskazały, iż zarówno u C. P. (ojca zmarłego syna) jak i u A. P. (matki zmarłego syna), wystąpiły konsekwencje w postaci stanu postraumatycznego charakteryzujące się wycofaniem z relacji z otoczeniem oraz izolacją społeczną, z uwagi na zredukowanie do minimum wszelkich kontaktów.

Zarówno C. P. jak i A. P. odczuwają skutki tego urazu i ma on wpływ na ich codzienne funkcjonowanie, manifestując się zaburzeniami snu, myślami rezygnacyjnymi, depresyjnymi, a w przypadku powoda C. P. nawet wyrażaniem pragnienia śmierci.

Z opinii wynika także, iż oboje powodowie nadal, pomimo upływu dwóch lat od tragicznej śmierci ich syna, nie potrafią zakończyć procesu żałoby i oboje wymagają intensywnego leczenia psychiatrycznego.

Wnioski zawarte w obu opiniach – jak już podniesiono - nie były kwestionowane przez żadną ze stron, pokrywały się też z zachowaniem powodów i ich twierdzeniami zaprezentowanymi przed sądem.

Sąd podzielił w całości opinie biegłych z uwagi na ich fachowość i pełność.

Co do zasady Sąd dał wiarę zeznaniom stron i świadków przesłuchanych w toku postępowania dowodowego w zakresie okoliczności istotnych dla ustalenia stanu faktycznego w niniejszej sprawie.

Świadek K. P. (od 00:20:59 k.115) jako córka powodów, była na co dzień obecna przy rodzicach przed dniem tragicznej śmierci M. P. jak i po tym czasie. Nie ukrywała przy tym, iż tragedia dotknęła też ją jako siostrę zmarłego.

Jej zeznania w ocenie Sądu nie były przesadzone, a K. P. nie ukrywała emocji podczas ich składania.

Zeznania te okazały się cennym źródłem informacji o sytuacji powodów po śmierci ich syna M., a Sąd obdarzył je wiarą.

Także świadek K. C. (od 00:12:31 k.186/2) będąca siostrą powódki A. P. posiadała bezpośrednie wiadomości w sprawie na okoliczność stanu powodów po śmierci ich syna, ponieważ bezspornie opiekowała się ona powodami bezpośrednio po tragedii oraz wyręczała powodów w załatwianiu spraw urzędowych i formalności pogrzebowych.

Również obecnie świadek K. C. utrzymuje kontakt z powodami, bo do nich przyjeżdża z B. na kilkudniowe pobyty.

Jej zeznania w ocenie Sądu co do istotnych szczegółów były szczerze, rzeczowe i spójne z zeznaniami stron oraz świadka K. P..

Świadek P. Ł. (od 00:29:49 k.187) jako sąsiad powodów posiadał co prawda wiedzę dość ogólną, jednak na podstawie własnych obserwacji z widzenia twierdził, że po śmierci M. P. powodowie znacznie ograniczyli swoją aktywność życiową ponieważ nie widać ich w obejściu, podczas gdy wcześniej pracowali na roli, a powódka A. P. obsługiwała w sklepie i byli pogodnymi ludźmi.

P. Ł. zeznał zgodnie z prawdą, iż obecnie obejście stron jest ciche i puste, a oni pozbawieni energii i sił do życia.

Pomimo zgłoszenia wniosku o przesłuchanie świadków K. C. i P. Ł. dopiero w piśmie procesowym z 04 sierpnia 2014 roku (k. 172) Sąd postanowił dopuścić dowód (k. 186/2 od 00:11:20) przyjmując za wiarygodne wyjaśnienia pełnomocnika powodów (k. 186/2 od 00:09:47), że wcześniej dowód z zeznań wskazanych świadków nie mógł być zgłoszony z uwagi na zły stan psychiczny powodów, natomiast świadkowie mieli zeznawać na okoliczność twierdzeń zakwestionowanych przez stronę pozwaną w odpowiedzi na pozew.

Z tych względów w ocenie Sądu przesłuchanie świadków K. C. i P. Ł. było celowe, a pomimo zastrzeżenia strony pozwanej (k. 186/2 od 00:11:59) zgłoszenia tego dowodu nie można uznać za spóźnione.

Sąd dał wiarę zeznaniom powodów A. P. i C. P. (od 00:53:06 k.115, od 01:15:07 k.115 oraz k. 187 od 00:39:40) jako szczerym.

Powodowie słuchani przed Sądem faktycznie nie kryli emocji podczas składania zeznań. Okoliczność ta świadczy – co znajduje zresztą potwierdzenie w opiniach psychologiczno psychiatrycznych - o stanie postraumatycznym każdego z powodów w związku z nagłą śmiercią ich syna oraz o wciąż przeżywanym przez powodów procesie żałoby.

Powodowie zatem byli autentyczni i szczerzy w słowach oraz w sposobie zeznawania.

Nie można zarzucić im także tendencji do wyolbrzymienia swego stanu w celu osiągnięcia subiektywnej korzyści w procesie.

W ocenie Sądu brak podstaw do kwestionowania powyższych ustaleń.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwa C. P. i A. P. zasługują na uwzględnienie w części.

Powodowie C. i A. P. domagali się w związku z tragiczną śmiercią ich syna M. P. w dnia 08 września 2012 roku: zadośćuczynienia w kwotach po 140 000 zł dla każdego z nich z odsetkami ustawowymi od dnia 04 stycznia 2013 roku (po wypłaceniu przez ubezpieczyciela kwoty 10 000 zł z tego tytułu), odszkodowania z tytułu pogorszenia sytuacji życiowej po 40 000 zł dla każdego z nich odsetkami ustawowymi od dnia 04 stycznia 2013 roku (po wypłaceniu przez ubezpieczyciela kwoty 10 000zł z tego tytułu) oraz zwrotu kosztów pogrzebu, przy czym C. P. domagał się z tego tytułu kwoty 7 890 zł a A. P. kwoty 3 700 zł – wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 04 stycznia 2013 roku

Strona pozwana wniosła o oddalenie każdego z powództw uznając żądanie za nieuzasadnione ponad kwoty już wypłacone w postępowaniu likwidacyjnym, a przez to wygórowane.

Ze stanowiskiem strony pozwanej co do zasady nie można się zgodzić.

Odpowiedzialność strony pozwanej jako ubezpieczyciela OC samochodu marki H. (...) nr rej (...), którym podróżował zmarły M. P., a którego kierowca R. W. (2) spowodował wypadek, nie była kwestionowana.

Z mocy art.436 § 1 k.c. w zw. z art.435 k.c. samoistny posiadacz mechanicznego środka komunikacji poruszanego za pomocą sił przyrody ponosi odpowiedzialność za szkodę na osobie lub mieniu, wyrządzoną komukolwiek przez ruch tego pojazdu, chyba że szkoda nastąpiła wskutek siły wyższej albo wyłącznie z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, za którą nie ponosi odpowiedzialności. Odpowiedzialność samoistnego posiadacza samochodu, w stosunku do osoby przewożonej tym samochodem z grzeczności opiera się na zasadzie winy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 października 1975 r. I CR 608/75 OSP 1977/3/53).

Odpowiedzialność pozwanego towarzystwa ubezpieczeń wynika z ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. z 2013r. t.j. poz.392), która w art.13 ust.2 oraz art.36 ust.1 stanowi, iż odszkodowanie ustala się i wypłaca w granicach odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierującego pojazdem mechanicznym, najwyżej jednak do ustalonej w umowie ubezpieczenia sumy gwarancyjnej. Ubezpieczyciel odpowiada w granicach odpowiedzialności osoby u niego ubezpieczonej.

W ocenie Sądu powództwa C. P. i A. P. w zakresie żądania zadośćuczynienia zasługują na uwzględnienie w części.

Na podstawie art. 446 § 4 k.c. Sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę (§4).

Zadośćuczynienie przewidziane w art. 446 § 4 k.c. nie jest zależne od pogorszenia sytuacji materialnej osoby uprawnionej i poniesienia szkody majątkowej, a jego celem jest kompensacja doznanej krzywdy, czyli złagodzenie cierpienia psychicznego wywołanego śmiercią osoby najbliższej i pomoc pokrzywdzonemu w dostosowaniu się do zmienionej w związku z tym jego sytuacji (tak: wyrok Sądu Najwyższego z 10 maja 2012 roku, IV CSK 416/11, LexPolonica nr 4934987).

W orzecznictwie oraz w nauce prawa zgodnie przyjmuje się, że suma pieniężna przyznana tytułem zadośćuczynienia ma stanowić przybliżony ekwiwalent poniesionej szkody niemajątkowej. Powinna zatem wynagrodzić poszkodowanemu doznane przez niego cierpienia fizyczne oraz psychiczne i ułatwić przezwyciężanie ujemnych przeżyć.

Na rozmiar krzywdy mają przede wszystkim wpływ: dramatyzm doznań osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki, cierpienia moralne i wstrząs psychiczny wywołany śmiercią osoby najbliższej, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem tego odejścia, roli pełnionej w rodzinie przez osobę zmarłą, stopień, w jakim pokrzywdzony będzie umiał się znaleźć w nowej rzeczywistości i zdolności jej zaakceptowania, leczenie doznanej traumy, wiek pokrzywdzonego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 10 maja 2012 roku, IV CSK 416/11, LexPolonica nr 4934987, wyrok Sądu Najwyższego z 3 czerwca 2011 roku, III CSK 279/10, LexPolonica nr 2615917).

Bezspornym jest, że śmierć dziecka zawsze stanowi traumatyczne i bardzo bolesne przeżycie dla jego rodziców.

W okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy wskazać należy, że śmierć M. P. stanowiła dla powodów dramatyczny wstrząs psychiczny.

Pomimo jednak tragicznej utraty jednego dziecka powodowie nadal mają jeszcze córkę, która może zaspokoić przynajmniej częściowo wolę przeżywania szczęśliwych momentów w ich życiu, w tym związanych z ceremoniami rodzinnymi.

Biorąc pod uwagę środowisko regionalne, w którym powodowie mieszkają logiczne jest, że w traumatycznej chwili posiadali oni wsparcie również ze strony społeczności lokalnej. Z powyższego wynika, że dalsi krewni również nie pozostawili powodów bez żadnego wsparcia. Stąd w swoim cierpieniu nie byli oni osamotnieni.

Powodowie ponad wszelką wątpliwość byli bardzo związani emocjonalnie z synem. Przedmiotowa więź jest konieczną konsekwencją posiadania potomstwa i w kategoriach patologii należałoby postrzegać ewentualnie jej brak.

Paradoksalnie jednak utrata jednego dziecka (syna), w kontekście posiadania jeszcze córki, nie jest w sytuacji powodów tak tragiczna jakby była w przypadku rodzica, który traci jedyne potomka.

W wyżej powołanym wyroku z 10 maja 2012 roku, IV CSK 416/11, Sąd Najwyższy stwierdził, że krzywdę doznaną w wyniku śmierci osoby bliskiej bardzo trudno ocenić i wyrazić w formie pieniężnej. Każdy przypadek powinien być traktowany indywidualnie z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy, przy czym ocena ta powinna opierać się na kryteriach obiektywnych, a nie na wyłącznie subiektywnych odczuciach pokrzywdzonego. Zadośćuczynienie przewidziane w art. 446 § 4 k.c. jest odzwierciedleniem w formie pieniężnej rozmiaru krzywdy, która, jak słusznie wskazuje się w literaturze i orzecznictwie, nie zależy od statusu materialnego pokrzywdzonego, lecz odnoszona do stopy życiowej społeczeństwa, pośrednio może rzutować na jego umiarkowany wymiar. Wysokość zadośćuczynienia nie może prowadzić do wzbogacenia osoby uprawnionej, nie może jednak pozbawiać zadośćuczynienia jego zasadniczej funkcji kompensacyjnej i eliminować innych czynników kształtujących jego rozmiar.

Zatem pieniądze otrzymane przez powodów tytułem zadośćuczynienia mają zrekompensować negatywne przeżycia poprzez dostarczenie odpowiednich środków finansowych na pokrycie dodatkowych potrzeb, które pozwolą na przywrócenie równowagi emocjonalnej w takim stopniu w jakim miało to miejsce przed traumatycznym zdarzeniem.

Użyte w art. 446 § 4 k.c. wyrażenie „odpowiednia suma” zawiera już w sobie pojęcie niemożności ścisłego ustalenia zadośćuczynienia ze względu na istotę krzywdy.

Dlatego przy ustaleniu zadośćuczynienia nie stosuje się automatyzmu, a każda krzywda jest oceniana przez pryzmat konkretnych okoliczności sprawy. Należy podnieść, że w razie śmierci osoby bliskiej na rozmiar krzywdy mają przede wszystkim wpływ dramatyzm doznań osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki, cierpienia moralne i wstrząs psychiczny wywołany śmiercią tej osoby, rodzaj i intensywność więzi łączące pokrzywdzonych ze zmarłym, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem tego odejścia (zob. wyrok SA w Katowicach z dnia 23 kwietnia 2013 roku I ACa 30/13, publ. LEX nr 1313281, wyrok SA w Krakowie z dnia 9 października 2012 roku I ACa 875/12, publ. LEX nr 1293092, wyrok SA w Białymstoku z dnia 7 marca 2013 roku I ACa 878/12, publ. LEX nr 1294706).

W emocjach po śmierci osoby bliskiej powstaje pustka, której nie sposób zapełnić lub wycenić. Zadaniem Sądu jest jednak dokonanie takiej kalkulacji. W praktyce judykatura każdy przypadek ocenia indywidualnie (zob. wyrok SA w Łodzi z dnia 9 maja 2013 roku I ACa 1470/12, wyrok SA w Gdańsku z dnia 14 grudnia 2007 roku, I ACa 1137/07).

Śmierć dziecka niepodważalnie wywołuje u rodziców traumę, zaburza naturalny porządek rzeczy, w którym zasadą jest, że to rodzice starsi wiekiem zazwyczaj wcześniej odchodzą.

Powodowie domagali się po śmierci syna kwot po 140 000 zł (po wypłaceniu przez ubezpieczyciela kwoty 10 000 zł z tego tytułu). Oznacza to, że według powodów należne kwoty zadośćuczynienia powinny wynosić po 150 000 złotych.

W ocenie Sądu są to kwoty wygórowane.

Powtórzyć trzeba, iż niewątpliwie powodów dotknęła ogromna tragedia, cierpienie, ból i stres.

Należy jednak uwzględnić, że zmarły M. P. w dacie śmierci miał 21 lat i snuł własne plany na przyszłość. Z ustaleń poczynionych w sprawie wynika, że miał on zostać na „ojcoviźnie”, tam prowadzić działalność rolniczą. Niemniej jednak z pewnością byłby skupiony na własnej rodzinie, którą planował założyć.

Powodowie z kolei mają jeszcze jedno dziecko – córkę K. P..

Nie zostali zatem w pełni pozbawieni uroku rodzicielstwa oraz nadziei na posiadanie wnuków. Utrata jedyne go syna musiała być szczególnie dotkliwa dla ojca, lecz nie powinna deprecjonować znaczenia posiadania córki, która jak wykazuje stan aktualny świadczy dla rodziców wydatną pomoc i w zasadzie sama prowadzi dom oraz sklep zapewniając powodom utrzymanie.

Przy uwzględnieniu powyższych rozważań w ocenie Sądu orzekającego w niniejszej sprawie uzasadnione tytułem zadośćuczynienia na rzecz każdego z powodów w związku z tragiczną śmiercią ich syna M. P. są kwoty łączne po 80 000 zł.

Wobec wypłacenia przez stronę pozwaną w toku postępowania likwidacyjnego z tego tytułu kwot po 10 000 zł, Sąd zasądził na rzecz każdego z powodów tytułem zadośćuczynienia kwoty po 70 000 zł.

Na podstawie art. 446 § 3 k.c. Sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli wskutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej (§3).

Sąd winien w tym przypadku dokonać symulacji jak wyglądałaby sytuacja finansowa i majątkowa powodów, gdyby nie zaistniało zdarzenie wywołujące szkodę, czyli nie nastąpiłaby śmierć bliskiej osoby.

Ocena, czy nastąpiło znaczne pogorszenie sytuacji członków rodziny zmarłego nie może odnosić się wyłącznie do stanu z dnia śmierci poszkodowanego, ale musi prowadzić do porównania hipotetycznego stanu odzwierciedlającego sytuację, w jakiej w przyszłości znajdowałiby się bliscy zmarłego, do sytuacji, w jakiej znajdują się w związku ze śmiercią poszkodowanego (tak: wyrok SN z dnia 21 czerwca 2013 roku I CSK 614/12, publ. LEX nr 1383227).

Poszkodowany nie powinien otrzymać więcej, niż wymaga tego obowiązek naprawienia szkody i cel odszkodowania (tak: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 1961 roku, I CO 27/60, publ. OSNC 1962, nr 2, poz. 40).

Odszkodowanie nie powinno być bowiem źródłem nie usprawiedliwionego wzbogacenia osoby poszkodowanej, wobec czego nie powinno przekraczać wysokości poniesionej szkody, szczególnie gdy jest to szkoda majątkowa.

Skoro, jak przyjmuje się powszechnie, szkodą jest różnica pomiędzy obecnym stanem majątkowym poszkodowanego, a stanem, który by istniał, gdyby nie wystąpiło zdarzenie wyrządzające szkodę, to ustalając uszczerbek podlegający naprawieniu, należy, co do zasady, mieć także na względzie korzyści wynikające z tego zdarzenia dla poszkodowanego, które powinny zostać zaliczone na poczet należnego odszkodowania (tak: między innymi wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2005 roku I CK 185/05, OSNC z 2006 r., nr 7-8, poz. 133).

Powodowie z tytułu pogorszenia sytuacji życiowej po śmierci syna M. P. domagali się kwot po 40 000 zł.

Nie został jednak przedstawiony mechanizm wyliczenia tej kwoty – podano jedynie, że zmarły mógłby jeszcze przez około 30 lat pomagać każdemu z rodziców po około 3h dziennie, co według stawki 10zł/h sumowałoby się do znacznej kwoty.

Z ustaleń poczynionych przez Sąd w niniejszej sprawie wynika, że zmarły M. P. świadczył wydatną pomoc dla ojca, z którym prowadził gospodarstwo rolne, pracował na maszynach i wykonywał cięższe prace. Gospodarstwo rolne według oświadczenia powoda przynosiło roczny dochód (ze sprzedaży byków) około 8 000 zł. Obecnie powodowie nie uprawiają już pola, wyprzedali bydło, oprócz jałówki, którą też zamierzają zbyć. Przyczyną bierności powodów jest brak sił i chęci do pracy wywołany stanem psychicznym o śmierci syna. Powód C. P. nie jest w stanie samodzielnie oprowadzać gospodarstwa.

Z drugiej strony nie można pominąć tej okoliczności, że zmarły M. P. miał własne plany na przyszłość, chciał otworzyć własny warsztat samochodowy, założyć rodzinę i zapewne na tych aspektach życia byłby skupiony.

Z pewnością pomagałby ojcu, lecz nie z takim zaangażowaniem jak czynił to wcześniej. Z zeznań powoda C. P. wynika, że syn zamierzał rychło założyć rodzinę, krótko przed wypadkiem wspominał o ślubie i weselu. Zakładając taki tok spraw ocenić należałoby, że po założeniu przez zmarłego rodziny, czyli od około 2014 roku jego wkład w gospodarstwo byłby mniejszy niż wcześniej.

Sąd orzekający w sprawie ocenił, że rodzina stron do dnia tragedii była czteroosobowa, członkowie rodziny razem się wspierali, z tym, że ewidentnie większy wkład w to źródło utrzymania rodziny mieli mężczyźni, przede wszystkim powód C. P., któremu zmarły syn pomagał.

Szacując kwotę odszkodowania na podstawie art. 446 § 3 k.c. na rzecz każdego z powodów Sąd wziął pod uwagę, że zmarły M. P. pomagał obojgu powodom, ale to powód C. P. był głównym gospodarzem prowadzącym i zarządzającym pracami. To głównie powód C. P. wpływał na generowanie dochodu z gospodarstwa. Niemniej jednak zmarły M. P. miał w tym swój udział.

Obecnie powód C. P. zarzucił hodowlę byków, przez co utracił dochód około 8 000 zł rocznie. Ponadto w związku z utratą jedynego syna leczy się psychiatrycznie, ponosi koszty opłat za wizyty i leków, dojazdów do lekarzy.

Mając na uwadze te czynniki Sąd ocenił, że uzasadniona z tytułu pogorszenia sytuacji życiowej byłaby dla powoda C. P. kwota około 40 000 zł.

Ponieważ strona pozwana wypłaciła już z tego tytułu C. P. kwotę 10 000 zł, Sąd zasądził rzecz C. P. tytułem pogorszenia sytuacji życiowej po śmierci syna kwotę 30 000 zł.

Bezspornie powódka A. P. w okresie poprzedzającym śmierć syna M. P. prowadziła sklep.

Syn sporadycznie pomagał jej w dowożeniu towaru, głównie kiedy ojciec był zajęty. Dochód ze sklepu został oszacowany na około 20 000 zł rocznie.

Zdaniem Sądu uzasadnione będzie przyjęcie, że zmarły w nieznaczej części przyczyniał się do prowadzenia tej działalności, ponieważ to głównie sami powodowie zajmowali się tą działalnością, a M. P. pomagał tylko sporadycznie.

Sąd zauważa przy tym, że sklep (...) nadal jest prowadzony i generuje dochody. Prowadzenie sklepu przejęła córka powodów - K. P. i jest zatrudniony dodatkowy pracownik.

Tym samym rodzina P. nadal czerpie dochód z prowadzenia tej działalności i w tym zakresie sytuacja powodów nie uległa pogorszeniu w stopniu znacznym co stanowi niezbędną przesłankę do uwzględnienia żądania odszkodowania. Została zatrudniona ekspedientka w sklepie, ale nie podniesiono, by przez to obniżył się dochód z działalności gospodarczej.

Niemniej jednak podobnie jak w przypadku powoda C. P. również powódka A. P. ponosi koszty leczenia psychiatrycznego. Nie może ona już liczyć na wsparcie syna.

Na podstawie powyższego Sąd przyjął, że należna z tytułu pogorszenia sytuacji życiowej byłaby dla powódki A. P. kwota 20 000 zł.

Ponieważ strona pozwana wypłaciła już z tego tytułu A. P. w postępowaniu likwidacyjnym kwotę 10 000 zł, Sąd powództwo A. P. w części dotyczącej odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej uwzględnił do kwoty 10 000 zł.

Powodowie wnosili także żądanie zwrotu kosztów pogrzebu.

Przepis art. 446 § 1 k.c. stanowi, iż jeżeli wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia nastąpiła śmierć poszkodowanego, zobowiązany do naprawienia szkody powinien zwrócić koszty leczenia i pogrzebu temu, kto je poniósł.

Nie zostało ustalone, czy powodowie otrzymali zasiłek pogrzebowy, lecz okoliczność ta nie miała znaczenia dla oceny roszczenia w świetle uchwały Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2009 roku, III CZP 140/08, podjętej w pełnym składzie o treści: „zasiłek pogrzebowy przewidziany w art. 77 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jedn. tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) nie podlega uwzględnieniu przy ustalaniu odszkodowania dochodzonego na podstawie art. 446 § 1 k.c.”.

Przepis art. 446 § 1 k.c. uzasadnia żądanie zwrotu tylko takich wydatków związanych z pogrzebem, które odpowiadają zwyczajom panującym w danym środowisku.

Pojęcie „zwyczaże przyjęte w danym środowisku” należy rozumieć jako zwykle ponoszone wśród określonego kręgu podmiotów koszty związane z pochowaniem zmarłego (nabycie trumny, przewóz zwłok, koszty samej ceremonii pogrzebowej, kwiaty i wieńce, stypa, a później także wystawienie nagrobka).

Ustalając zwyczaże panujące w danym środowisku należy kierować się kryteriami obiektywnymi, oczywiście odniesionymi do pewnego kręgu podmiotów.

Nie można utożsamiać określenia „zwyczaże przyjęte w danym środowisku” z kosztami poniesionymi przez konkretną osobę w konkretnym przypadku.

Przy kosztach postawienia nagrobka można brać pod uwagę ceny nagrobków przeciętnych, zaś przy rozstrzygnięciu o zwrocie kosztów wyżywienia uczestników uroczystości pogrzebowych jedynie zasadniczy posiłek (tak: wyrok SN z dnia 22 stycznia 1981 roku, II CR 600/80, wyrok SN z dnia 9 marca 2007 roku, V CSK 459/06, wyrok SN z dnia 6 stycznia 1982 roku, II CR 556/81).

Koszty pogrzebu obejmują zwrot kosztów bezpośrednio z pogrzebem związanych oraz wydatków odpowiadającym zwyczajom danego środowiska.

Koszt postawienia nagrobka powinien mieścić się w granicach kosztów przeciętnych, nawet jeżeli koszty rzeczywiste były znacznie wyższe (E. Gniewek, Kodeks cywilny. Komentarz, Warszawa 2011, s. 816). Jego wartość winna uwzględniać wysokość typowych wydatków poniesionych z tego tytułu zważywszy na środowisko, tradycje i zwyczaże lokalne (por. wyrok Sądu Najwyższego z 25 lipca 1967 roku, I CR 81/67, publ. OSNCP 1968/3 poz. 48, wyrok Sądu Najwyższego z 7 marca 1969 roku, II PR 641/68, publ. OSNCP 1970/2 poz. 33).

Z tytułu zwrotu kosztów pogrzebu powód C. P. domagał się kwoty kwotę 7 890 zł, zaś powódka A. P. żądała kwoty 3 700 zł.

Powodowie twierdzili, że wydatki na pogrzeb wyniosły łącznie 23 660 zł.

Strona pozwana w postępowaniu likwidacyjnym nie dokonała zwrotu tych wydatków w zakresie 11 480 zł.

W wyliczeniu strona pozwana uznała faktury i rachunki przedstawione przez powoda C. P. wystawione za zakup trumny i obsługę pogrzebu na kwotę 1 100 zł, rachunek za wykonanie piwnicy na cmentarzu na kwotę 1 800 zł, rachunek za zakup wieńca na kwotę 280 zł oraz częściowo fakturę nr (...) za wystawienie nagrobka w kwocie 8 000 zł (faktura na 13 200 zł).

Nie zostały natomiast uwzględnione w wyliczeniach:

- dla powoda C. P. wydatki związane dopłatą do pełnej kwoty wynikającej z wystawienia nagrobka 5.200zł, zakup odzieży dla powoda 490zł (koszula 100zł, sweter 120zł, kurtka 250zł) – łącznie 5.690 zł.

- dla powódki A. P. wydatki na kwotę 1 490 zł (żakiet 400 zł, bluzka 80 zł, chusteczka 80 zł, buty zimowe 350 płaszcz 380 zł, kurtka 200 zł).

Ponadto powodowie twierdzili, iż ponieśli wydatki na opłacenie: księdza -1 000 zł, organisty - 200 zł, kościelnego - 200 zł, grabarza - 200 zł, wykupu miejsca na cmentarzu - 300 zł, zakupu odzieży dla córki K. siostry zmarłego - 1 020 zł (żakiet 250 zł, kurtka 300, buty 270 zł, sweter 200 zł) urządzenie stypy w domu dla 50 osób -1 500 zł, czyli łącznie 4 420 zł, a dla każdego po 2 210 zł.

Z zeznań powoda C. P. wynika (k. 187), że miejsce na cmentarzu wykupione za 300 zł oraz nagrobek za 13 200 zł zostały przygotowane dla 3 osób.

Zakup kilkuosobowego miejsca na cmentarzu i następnie domaganie się zwrotu całości poniesionych na ten cel kosztów jest niezgodne z treścią art. 361 k.c., zgodnie z którym zobowiązany do odszkodowania ponosi odpowiedzialność tylko za normalne następstwa działania lub zaniechania, z którego szkoda wynikła.

W chwili śmierci syn powodów miał 21 lat. Zakup kilkuosobowego miejsca na cmentarzu byłby zasadny wówczas, gdyby w chwili śmierci zmarły pozostawał w związku z małżeńskim. Zgodne ze zwyczajem utrwalonym w kulturze chrześcijańskiej jest bowiem, że małżonków chowa się razem. Nie ma natomiast utrwalonej tradycji nakazującej chowanie osób dorosłych wraz z innymi osobami. Żaden taki skonkretyzowany zwyczaj nie był wskazany przez powodów. Śmierć zawsze jest zdarzeniem nagłym i co do zasady nieprzewidywalnym. Formalności związane z pochówkiem w każdym przypadku dokonywane są po nastaniu chwili śmierci. Z uwagi na obowiązującą w polskim porządku funeralnym tradycję chowania zmarłych w okresie 3 dni od ich zgonu, czynności te zawsze odbywają się w podobnym przedziale czasowym.

Określony w art. 361 § 1 k.c. związek przyczynowy opiera się na założeniach teorii przyczynowości adekwatnej.

Zgodnie z tą teorią związek przyczynowy zachodzi tylko wtedy, gdy w zestawie wszystkich przyczyn i skutków mamy do czynienia jedynie z takimi przyczynami, które normalnie powodują określone skutki.

Nie wystarczy więc stwierdzić istnienie jakiegokolwiek związku przyczynowego, lecz takiego, cechującego się normalnymi następstwami (por. T. Wiśniewski, Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania, Warszawa 2011, komentarz do art. 461).

Zatem w normalnym związku przyczynowym ze śmiercią syna powodów była konieczność jego pochówku oraz zakupu miejsca na cmentarzu i nagrobka. Jak jednak wyżej wskazano, dla 21- letniego będącego w chwili śmierci osobą stanu wolnego, normalny był zakup pojedynczego grobowca.

Powodowie nie wykazali, że w chwili organizowania pochówku istniały nadzwyczajne okoliczności, uniemożliwiające zakup pojedynczego miejsca na cmentarzu. Tym samym w ramach uzasadnionych kosztów pogrzebu należało uwzględnić wyłącznie wartość zakupu pojedynczego grobowca.

W związku z powyższym spośród wydatków na zakup miejsca na cmentarzu Sąd uwzględnił 1/3, czyli 100 zł.

Z kosztów nagrobka uzasadnione byłoby uwzględnienie też 1/3 z 13 200 zł na jakie opiewa faktura, czyli około 4 400 zł. Ponieważ ubezpieczyciel wypłacił z tego tytułu 8 000 zł, w pozostałym zakresie roszczenia tego sąd nie uwzględnił.

Reasumując tytułem zwrotu kosztów pogrzebu dla powoda C. P. Sąd uwzględnił koszty odzieży, które nie są wygórowane. Pomimo braku rachunków na nie Sąd ocenił, że w związku z nagłą tragedią, musiały zostać poniesione, dlatego uwzględnił je w pełni, tj. do kwoty 490 zł.

Dla powódki A. P. Sąd uwzględnił koszt zakupu odzieży, ale tylko szacunkowo i w części porównywalnej do kwoty uznanej dla powoda, czyli około 500 zł. Wydatkowanie jednorazowo kwoty około 1 400 zł na odzież funeralną, zdaniem Sądu, wykracza poza wydatki związane z takimi uroczystościami, a ceny ubrań podane przez powódkę są zdecydowanie zawyżone.

Powodowie nie wykazali zaś, by byli zmuszeni do poniesienia tak wysokich wydatków.

K. C. powołana jako świadek m.in. na tę okoliczność nie była indagowana (k. 186/2) przez pełnomocnika powodów w tym przedmiocie.

Z pozostałych wydatków Sąd uwzględnił koszt opłaty księdza do kwoty 700 zł, organisty 200 zł, kościelnego 200 zł, grabarza 200 zł oraz jak wyżej podano wykupu miejsca na cmentarzu w kwocie 100 zł. Łącznie wydatki z tego tytułu wynoszą 1 400 złotych, co na każdego z powodów daje kwotę 700 zł (1400 zł : 2 = 700 zł).

Nie uwzględniono natomiast kosztów zakupu odzieży dla córki K. siostry zmarłego, oraz kosztów stypy, które zostały pokryte przed postępowaniem w kwocie 1000 złotych, a w pozostałym zakresie były nieuzasadnione.

Kwoty oszacowane przez powodów z tytułu wydatków powyżej wyliczonych były zawyżone i nie odpowiadały zwyczajom miejscowym oraz zasadom doświadczenia życiowego, dlatego Sąd dokonał ich miarkowania, tym bardziej, że nie zostały przedstawione żadne dokumenty potwierdzające poniesienie ich we wskazanej wysokości.

Pełnoletniej córce stron K. P. przysługiwało własne roszczenie o zwrot kosztów pogrzebu, dlatego uwzględnianie wydatków na jej odzież funeralną w ramach żądania rodziców pozbawione było podstaw.

Na podstawie powyższego wyliczenia Sąd zasądził tytułem zwrotu kosztów pogrzebu dla powoda C. P. kwotę 1 190 zł (490 zł za odzież + 700 zł za pozostałe wydatki = 1 190 zł), zaś dla powódki A. P. 1 200 zł (500 zł za odzież + 700 zł za pozostałe wydatki = 1 200 zł).

Powodowie domagali się także zasądzenia odsetek od dochodzonych kwot tytułem zadośćuczynienia, odszkodowania i zwrotu kosztów od dnia 04 stycznia 2013 roku jako dnia następnego po wydaniu decyzji częściowo uwzględniającej roszczenia stron.

Ustawa z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. nr 124 poz.1152) w art.14 jako zasadę wskazuje wypłatę odszkodowania w terminie 30 dni licząc od dnia złożenia przez poszkodowanego lub uprawnionego zawiadomienia o szkodzie (ust.1). W przypadku zaś gdyby wyjaśnienie w tym terminie okoliczności niezbędnych do ustalenia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń albo wysokości odszkodowania okazało się niemożliwe, odszkodowanie wypłaca się w terminie 14 dni od dnia, w którym przy zachowaniu należytej staranności wyjaśnienie tych okoliczności było możliwe, nie później jednak niż w terminie 90 dni od dnia złożenia zawiadomienia o szkodzie, chyba że ustalenie odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń albo wysokości odszkodowania zależy od toczącego się postępowania karnego lub cywilnego.

Regulację tę z uwagi na kompensacyjny charakter odnieść należy także do zadośćuczynienia (tak: wyrok SN z dnia 16 grudnia 2011 roku, V CSK 38/11).

Jak wynika z akt postępowania likwidacyjnego (dołączonych do akt sprawy) zgłoszenie szkody nastąpiło pismem powodów z dnia 27 listopada 2012 roku, a wypłata w części uwzględnionego świadczenia została dokonana na podstawie decyzji z dnia 03 stycznia 2013 roku.

Powodowie złożyli odwołanie dnia 18 marca 2014 roku

Ponieważ od początku powodowie wyrażali wolę dochodzenia dalszej kwoty, Sąd postanowił uwzględnić termin naliczania odsetek od dnia 04 stycznia 2013 roku.

Zarzut strony pozwanej (k. 98), iż odsetki należą się od daty wyrokowania jest całkowicie nieuzasadniony.

W świetle art. 455 k.c. roszczenie o zadośćuczynienie oraz o odszkodowanie jako roszczenie pieniężne - w przypadku braku oznaczenia terminu spełnienia świadczenia - staje się wymagalne z chwilą wezwania do zapłaty. Stąd też odsetki za opóźnienie w zapłacie zadośćuczynienia należnego uprawnionemu należą się już od tej chwili, czemu nie stoi na przeszkodzie to, że wysokość świadczenia jest ostatecznie kształtowana przez sąd.

W ocenie Sądu orzekającego w niniejszej sprawie przewidziane w art. 446 § 1 k.c. świadczenie z tytułu zwrotu kosztów pogrzebu oraz przewidziana w art. 446 § 3 i § 4 k.c. możliwość dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia za krzywdę nie zakładają dowolności ocen sądu.

Mimo więc pewnej swobody sądu przy orzekaniu wyrok zasądzający takie świadczenia nie ma charakteru konstytutywnego, lecz deklaracyjny.

Wymagalność roszczeń a tym samym i początkowy termin naliczania odsetek za opóźnienie w zapłacie może się natomiast różnie kształtować w zależności od okoliczności sprawy.

Terminem, od którego należą się odsetki za opóźnienie w zapłacie odszkodowania czy zadośćuczynienia za krzywdę, może być więc, w zależności od okoliczności sprawy, zarówno dzień poprzedzający wyrokowanie, jak i dzień tego wyrokowania (por. wyrok SN z dnia 18 lutego 2011 r., I CSK 243/10, publ. LEX nr 848109; por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 14 lutego 2013 r., I ACa 1092/12, publ. LEX nr 1280446).

Powodowie C. P. i A. P. jak podniesiono wyżej zgłosili swe roszczenia w ramach postępowania likwidacyjnego.

Strona pozwana nie wykazała żadnych szczególnych okoliczności, uzasadniających ustalenie biegu początkowego odsetek po dniu wyrokowania, zaś nie spełniając dobrowolnie części świadczenia i wdając się w spór sądowy ponosi ryzyko przegrania procesu oraz popadnięcia w opóźnienie już od dnia następnego po dokonaniu odmowy spełnienia świadczenia na rzecz powodów.

Pisma powodów (akta likwidacyjne dołączone do akt sprawy) zawierające zgłoszenie szkody pochodzą z dnia 27 listopada 2012 roku, a wypłata w części uwzględnionego świadczenia została dokonana na podstawie decyzji z dnia 03 stycznia 2013 roku.

W związku z powyższym Sąd policzył odsetki od zasądzonych kwot na rzecz powodów od dnia 04 stycznia 2013 roku, tj. od dnia następującego po dniu, w którym zapadła decyzja odmowna strony pozwanej.

Podsumowując, spośród zgłoszonych przez powód roszczeń Sąd zasądził tytułem:

- zadośćuczynienia na podstawie art. 446 § 4 k.c. na rzecz każdego z powodów kwoty po 70 000 zł,
- odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej na podstawie art. 446 § 3 k.c. na rzecz powoda C. P. kwotę 30 000 zł, na rzecz powódki A. P. kwotę 10 000 zł,

- zwrotu kosztów pogrzebu na podstawie art. 446 § 1 k.c. na rzecz powoda C. P. kwotę 1 190 zł, a na rzecz powódki A. P. kwotę 1 200 zł;

Kwoty te sąd zasądził wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 04 stycznia 2013 roku do dnia zapłaty.

O powyższym orzeczono jak w punktach I, II, III, VIII, IX, X wyroku.

Powództwa w pozostałym zakresie jako wygórowane i niewykazane zostały oddalone o czym orzeczono w punktach IV i XI.

Powództwa zostały uwzględnione w części.

Powód C. P. domagał się zasądzenia na jego rzecz łącznie kwoty 187890 zł, zaś powódka A. P. domagała się zasądzenia na jej rzecz kwoty 183 700 zł.

Na rzecz powoda C. P. Sąd zasądził łącznie kwotę 101 190 zł. Powództwo to zostało uwzględnione w około 53,8 %.

Na rzecz A. P. Sąd zasądził kwotę 81 200 złotych Powództwo to zostało uwzględnione w około 44,2 %.

Strony reprezentowane były przez zawodowych pełnomocników ustanowionych z wyboru. Powodowie zostali zwolnieni od opłat od pozwu (k.78), uiścili zaliczkę 800 zł na opinię biegłych. Sąd przyznał biegłym łącznie 756 zł z zaliczki powodów (k.167), z której pozostało 44 zł.

Po stronie powodowej powstały koszty wynagrodzenia pełnomocnika 3 617 zł i koszt wykorzystanej zaliczki w kwocie 756zł – łącznie 4.373 zł. Powodowie złożyli początkowo odrębne pozwy, lecz byli reprezentowani przez tego samego pełnomocnika, który wykonywał tożsame czynności w stosunku do każdego z powodów.

Po stronie pozwanej powstały koszty pełnomocnika 3 617 zł.

Powyższe oznacza, iż roszczenie każdej ze stron z tytułu kosztów procesu jest porównywalne.

Skoro powództwa zostały uwzględnione ostatecznie w około 50% zasadne jest zatem wzajemne zniesienie kosztów procesu na podstawie art. 100 k.p.c.

Jeśli bowiem strony w równym lub zbliżonym stopniu wygrały i przegrały proces, a jednocześnie w takim samym stosunku poniosły koszty procesu, koszty te powinny zostać wzajemnie zniesione. Realny wynik wzajemnego zniesienia kosztów procesu nie może być inny niż wynik ich rozdzielenia w takim stosunku, w jakim każda ze stron procesu przegrała (tak: postanowienie SN z dnia 10 maja 1985 roku, II CZ 56/85, publ. LEX nr 8716).

Zaznaczyć przy tym trzeba, iż w orzecznictwie wskazuje się, że o wyborze przez sąd zasady wzajemnego zniesienia kosztów lub ich stosunkowego rozdzielenia decydują względy słuszności i nie jest konieczne w każdym przypadku arytmetyczne ściśle ich rozliczenie według stosunku części uwzględnionej do oddalonej (tak: orzeczenie SN z dnia 30 kwietnia 1952 roku, C 290/52, publ. OSN 1953, nr 4, poz. 99; postanowienia SN: z dnia 11 stycznia 1961 roku, IV CZ 143/60, publ. OSPiKA 1961, z. 11, poz. 317; z dnia 4 października 1966 roku, II PZ 63/66, publ. LEX nr 6049 i z dnia 17 czerwca 2011 roku, II PZ 10/11, publ. LEX nr 1068033 oraz wyroki SN: z dnia 21 lutego 2002 roku, I PKN 932/00, publ. OSNP 2004, nr 4, poz. 63; z dnia 11 grudnia 2007 roku, I PK 157/07, publ. LEX nr 375735; z dnia 14 kwietnia 2011 roku, IV CZ 4/11 i z dnia 17 czerwca 2011 roku, II PZ 10/11, publ. LEX nr 1068033).

Z tych względów orzeczono w punktach V i XII.

Koszty procesu stanowią jedną całość.

Nie można więc ich - zasadniczo - częściowo znosić, a częściowo rozdzielać.

Jednak przy wzajemnym zniesieniu kosztów procesu sąd może rozdzielić nieuiszczone opłaty sądowe między strony - zależnie od okoliczności - zarówno po połowie, jak i w innym stosunku (tak: postanowienie SN z dnia 17 czerwca 1966 roku, II PZ 4/66, publ. LEX nr 6008 oraz mająca moc zasady prawnej uchwała składu siedmiu sędziów SN z dnia 27 listopada 1967 roku, III CZP 114/66, publ. OSNCP 1968, nr 6, poz. 95).

Jak już podniesiono powodowie zostali zwolnieni od opłat od pozwu (k.78).

Stąd w ocenie Sądu w części w jakiej każde z powództw zostało uwzględnione strona pozwana winna uiścić brakujące opłaty od powództw, od których wniesienia powodowie zostali zwolnieni.

Jak wskazano powyżej powództwo A. P. zostało uwzględnione do kwoty 81 200 złotych, zatem należna opłata wynosiła 4060 złotych ((...) × 5%).

Z kolei powództwo C. P. zostało uwzględnione do kwoty 101 190 zł, zatem należna opłata wynosiła 5060 złotych ((...) × 5%).

Na zasadzie art.100 k.p.c. w zw. z art.113 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jednolity Dz.U. 2010 Nr 90, poz. 594 z późniejszymi zmianami) Sąd nakazał ściągnąć od strony pozwanej kwoty 4060 zł i 5060 zł tytułem części opłat od pozwów A. P. i C. P., od uiszczenia których powodowie byli zwolnieni.

Z tych względów orzeczono w punktach VI i XIII wyroku.

W pozostałym zakresie nieuiszczonymi kosztami sądowymi został obarczony Skarb Państwa o czym orzeczono jak w pkt. VII i XIV wyroku.

SSO Paweł Poręba